

Tendency of Youth to International Migration: A Study of Contextual-Structural Determinants in Bushehr City, Iran

Reza Noubakht^{1*}, Valiollah Rostamalizadeh²

Abstract

This study aims to evaluate the tendency for international migration among individuals aged 15-29 and to examine the impact of structural and contextual factors on this inclination. Utilizing a structured questionnaire, the research surveyed a sample of 378 from a statistical population of 20,656 residents in Bushehr aged 15-29. The findings indicate that individuals who are married, male, and belong to large families exhibit a stronger migration tendency than their counterparts. Results of regression analysis show that 66 percent of the youth's migration propensity is attributable to structural and contextual factors. According to Carling's aspiration/ability model, environment variables such as inequality, hope for the future, and life satisfaction, while the remaining 16% can be explained by other contextual factors and individual characteristics. Overall, structural and environmental factors significantly influence the youth's inclination toward international migration.

Keywords: International migration tendency, Youth migration, Contextual-structural factors, Aspiration/ability model, Environmental variables.

Received: 2024-01-13

Accepted: 2024-03-16

1. Assistant Professor, Department of Social Sciences, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran (Corresponding Author); rznoubakht1981@pnu.ac.ir
2. Associate Professor, Department of Migration and Urbanization, National Institute for Population Research (NIPR), Tehran, Iran; v.rostamalizadeh@nipr.ac.ir

E-ISSN: 2981-1066 / © Population Association of Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>

Introduction

While internal migration has traditionally attracted more scholarly attention in Iran, international migration has become increasingly contentious with complex implications in recent years. Iran has witnessed a demographic shift towards a younger population, which, coupled with economic and social challenges, has heightened the importance of understanding this phenomenon. Recent studies have focused on various aspects of international migration, particularly among the youth population. Several studies have examined the influence of social, cultural, and political factors on the desire to emigrate from Iran (Ebrahimi, 2002; Javaheri & Serajzadeh, 2005; Moqaddas & Sharafy, 2009). Other studies have focused on globalization and cosmopolitan values (Zokaei, 2006), a sense of national identity and the significance of family and reference groups (Movahed & Niazi, 2008), the identity and role of the family and reference groups (Khajenouri & Shams, 2006), discrimination, economic and welfare conditions (Alaeddini et al., 2005), and the role of social networks (Sadeghi & Seyyed Hosseini, 2018). This study investigates the attitudes of 15–29-year-olds in Bushehr, an industrial city in south of Iran, towards emigration and identifies key factors influencing these attitudes. Considering Bushehr's favorable employment conditions due to the oil and gas industries, this research examines whether economic factors predominantly drive the youth's migration propensity or if other elements are also influential.

Methods and Data

This study adopts a descriptive-analytical method, using a structured questionnaire for data collection. The statistical population includes 20,656 individuals aged 15-29 residing in Bushehr for at least five years. A sample size of 378 was determined using Cochran's formula. Cluster sampling was used initially, followed by simple random sampling for final selection. The questionnaire covered demographic questions and concepts such as migration desire, inequality, belonging, familial relationships, and life satisfaction, based on the study's theoretical and empirical framework. The instrument's validity and reliability were confirmed through prior research and Cronbach's alpha.

Findings

The findings indicate that individuals who are married, male, and belong to large families have a higher tendency for migration compared to the general population.

Structural and contextual factors account for 66 percent of the migration propensity among the youth, as shown by regression analysis. Carling's aspiration/ability model suggests that environmental variables—such as inequality, prospects, and life satisfaction—explain about 50 percent of the variance in the dependent variable. The remaining 16 percent is attributed to other contextual factors and individual characteristics at the micro level. In sum, structural and environmental elements play a crucial role in shaping the youth's migration tendencies.

Conclusion and Discussion

The theoretical framework by Carling (2002) and Carling & Schewel (2018) suggests that migration desires arise from both macroscopic and individual levels. In this study, macro-level environmental variables—such as inequality, hope for the future, and life satisfaction—have a more pronounced and effective role than micro-level variables like family and education. When considering both macro and micro variables, the model can more accurately and comprehensively analyze the tendency towards international migration than other theoretical models. The results, based on socioeconomic and demographic factors, allow for a more precise model of youth migration by expanding these factors into broader formats and structures. While this study highlights the prominence of structural factors, other researches indicate that the influence of these variables can vary regionally. To better understand the younger generation's migration inclination, it is advisable to compare at least two regions or provinces with different economic, social, demographic, and infrastructural conditions in future studies. Furthermore, it is recommended that a multi-level study examine the impact of structural and regional factors more thoroughly, incorporating the macro variables.

References

- Abbasi-Shavazi, M. J., Sadeghi, R., Hosseini-Chavoshi, M. & Torabi, F. (2013). Demographic and socio-economic situation of youth in Iran. Tehran: UNFPA.
https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Youth%20in%20I.R.%20Iran_1.pdf
- Afshari, A., Moeini, S. R. & Ansari, H. (2019), A Study on Relationship between Juveniles' Developmental Utopianism and Their Tendency to Migration, *Strategic Studies on Youth and Sports*, 18(43): 27-52. [In Persian],
https://faslname.msy.gov.ir/article_296.html?lang=en

- Agadjanian, V., Nedoluzhko, L., & Kumskov, G. (2008). Eager to leave? Intentions to migrate abroad among young people in Kyrgyzstan. *The International Migration Review*, 42(3), 620–651. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2008.00140.x>
- Alaeddini, F., Fatemi, R. Ranjbaran-Jahromi, H., Feizzadeh, A., Ardalan, A., Hosseinpour, A.R., et al. (2005), The inclination to immigration and the related factors among Iranian physicians, *Hakim*, 8(3): 9-15. [In Persian], <https://hakim.tums.ac.ir/article-1-298-fa.html>
- Aslany, M., Carling, J., Mjelva, B.M. & Sommerfelt, T. (2020), Systematic review of determinants of migration aspirations, QuantMig Project Deliverable D2.2, Southampton: University of Southampton. <https://www.quantmig.eu/res/files/QuantMig%20D22%202021-01-29.pdf>
- Bartolini, L., Gropas, R. & Triandafyllidou, A. (2015), The link between migrant integration and transnational mobility: who, what, how and why, ITHACA Final Comparative Report/7. Italy: European University Institute. <https://hdl.handle.net/1814/37870>
- Carling, J. & Schewel, K. (2108), Revisiting aspiration and ability in international migration, *Journal of Ethnic and Migration studies*, 44(6), 945-963. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384146>
- Carling, J. (2002), Migration in the age of involuntary immobility: theoretical reflections and Cape Verdean experiences, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28(1), 5-42. <https://doi.org/10.1080/13691830120103912>
- Chort, I. (2014), Mixican migrants to the US: What do unrealized migration intentions tell us about gender inequalities, *World Development*, 59, 535-552. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.01.036>
- Crivello, G. (2011), Becoming somebody: Youth transitions through education and migration in Peru, *Journal of Youth Studies*, 14(4), 395–411. <https://doi.org/10.1080/13676261.2010.538043>
- de Haas, H. (2021). A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
- De Jong, G.F. & Gardner, R.W.(1981). *Migration decision making*, Pergamon Press. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-03428-7>

- Dustmann, C. & Okatenko, A. (2014), Out- migration, wealth constraints and the quality of local amenities, *Journal of Development Economics*, 110, 52-63.
<https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2014.05.008>
- Easthope, H. & Gabriel, M. (2008), Turbulent lives: Exploring the cultural meaning of regional youth migration, *Geographical Research*, 46(2),172-182. <https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2008.00508.x>
- Elder, G.H. (1996), Human Lives in Changing Societies: Life Course and Developmental Insights. In: Cairns RB, Elder GH, Costello EJ, eds. *Developmental Science. Cambridge Studies in Social and Emotional Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511571114.004>
- Ershad, F. (2002). Theoretical foundations of brain drain in terms of its various forms in the current situation. *Iranian Journal of Sociology*, 5(3), 43-60. [In Persian].
- Gaibazzi, P. (2012), God's time is the best: Religious imagination and the wait for emigration in the Gambia, *The Global Horizon: Expectations of migration in Africa and the Middle East*, 121-36. <https://www.researchgate.net/publication/318865907>
- Graham, C. & Markowitz, J. (2011), Aspirations and happiness of potential Latin American immigrants, *Journal of Social Research & Policy*, 2(2), 1-17.
https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/JSRP-Vol2_Iss2_GRAHAMMARKOWITSmigrate.pdf
- Hoffman, S., Marsiglia, F. F., & Ayers, S. L. (2015). Religiosity and migration aspirations among Mexican youth. *Journal of International Migration and Integration*, 16(1), 173–186.
<https://doi.org/10.1007/s12134-014-0342-8>
- IOM (International Organization for Migration) (2021), <https://www.iom.int>
- Javaheri, F & Serajzadeh, S.H. (2005), Investigating factors affecting the tendency of students to migrate abroad, Exile: A study of the factors affecting students' tendency to emigrate abroad, *Journal of Social Problems of Iran*, 2, 53-88. [In Persian],
<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1384.0.2.2.0>
- Jones, G. (1999), The same people in the same places? Socio- spatial identities and migration in youth, *Sociology*, 33(1), 1-22. <https://doi.org/10.1177/S0038038599000012>

- Kandel, W. & Massey, D.S. (2002), The culture of Mexican migration: A theoretical and empirical analysis, *Social Forces*, 80(3), 981-1004. <https://doi.org/10.1353/sof.2002.0009>
- Khajeh Noori, B. & Soroosh, M. (2006), The factors affecting the attitude of youth toward immigration Case study: Youth of Shiraz, *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 3(1): 47-81. [In Persian], <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.6263>
- King, R., Lulle, A., Morosanu, L. & Williams, A. (2016), International youth mobility and life transitions in Europe: Questions, definitions, typologies and theoretical approaches, Sussex Centre for Migration Research, Working Paper No 86. <https://hdl.handle.net/10779/uos.23430644.v1>
- Koikkalainen, S. & Kyle, D. (2015), Imaging mobility: the prospective cognition question in migration research, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(5), 759-776. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1111133>
- Ibrahimi, Y. (2023). Economic Determinants of Electrical and Computer Engineering Students' Intention to Migrate Abroad. *Research and Planning in Higher Education*, 8(1), 75-96. [In Persian], https://journal.irphe.ac.ir/article_702688.html
- Lewis, W.A. (1954), Economic development with unlimited supplies of labour, *The Manchester school*, 22(2), 139-191. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x>
- Malmberg, B. & Sommestad, L. (2000), Four phases in the demographic transition: Implications for economic and social development in Sweden, 1820-2000, Institute for Futures Studies Working Paper 2006, No. 6. <https://www.iffs.se/en/publications/working-papers/four-phases-in-demographic-transition-implications-for-economic-and-social-developments-in-sweden-1820-2000/>
- Manchin, M. & Orazbayev, S. (2018), Social networks and the intention to migrate, *World Development*, 109, 360-374. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.05.011>
- Massey, D.S. (1990), Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration, *Population index*, 56(1), 3-26. <https://doi.org/10.2307/3644186>
- Migali, S. & Scipioni, M. (2019), Who's about to leave? A global survey of aspirations and intentions to migrate, *International Migration*, 57(5), 181-200. <https://doi.org/10.1111/imig.12617>

- Milasi, S. (2020), What drives youth's intention to migrate abroad? Evidence from international survey data, *IZA journal of Development and Migration*, 11(1), 1-30. <https://doi.org/10.2478/izajodm-2020-0012>.
- Mobogunje, A.L. (1970), System Approach to a theory of rural-urban migration, *Geographical Analysis*, 2(1), 1-18. <https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>
- Moghadas, A. & Sharafy, F. (2009), Investigation of Stimulation of Tendency to International Migration of Iranian Youths, *Iranian Journal of Sociology*, 10(1): 162-190. [In Persian], http://www.jsi-isa.ir/article_21398.html
- Movahed, V. & Niazi, S. (2008), A Survey on the Relationship between Tendency to Emigrate and Cultural Trait, *Woman in Development and Politics*, 6(1): 29-54. [In Persian], https://jwdp.ut.ac.ir/article_27302.html
- Nikolova, M. (2023), The relationship between inequality and potential emigration: Evidence from the Gallup world poll, *International Migration Review*, OnlineFirst. <https://doi.org/10.1177/01979183231202991>
- Polard, K et al (1990), Selective migration of rural high school seniors in the 1980s, Staff Working Papers, Population References Bureau, Washington.
- Priore, M.J. (1979). *Birds of passage: Long distance migrants in industrial society*, New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572210>
- Ranis, G. & Fei, J.C.H. (1961), A Theory of Economic Development, *The American Economic Review*, 51(4), 533-565. <http://www.jstor.org/stable/1812785>
- Rindfuss, R. R. (1991), The young adult years: diversity, structural and fertility, *Demography*, 28(4), 493-512. <https://doi.org/10.2307/2061419>
- Sadeghi, R. (2012), Age Structure Transitions and Emerging Demographic Window in Iran: Economic Outcomes and Policy Implications, *Women's Strategic Studies*, 14(55): 95-150. [In Persian], https://www.jwss.ir/article_12308.html?lang=en
- Sadeghi, R., & Seyyed Hosseini, S. M. (2019), Tendency of Youth toward International Migration and Its Determinants in Tehran, *Strategic Studies on Youth and Sports*, 18(43): 9-26. [In Persian], https://fasname.msy.gov.ir/article_295.html

- Salzmann, A. (2008), The moral economies of the pre- modern Mediterranean: preliminaries to the study of cross- cultural migration during the sixteenth century, In M. Koller and V. Costantini (Ed.s), *Living in the Ottoman Ecumenical Community* (pp. 453-478). Leiden: EJ Brill,
https://brill.com/display/book/edcoll/9789047433187/Bej.9789004165755.i-496_026.xml
- Sjaastad, L.A. (1962) The costs and returns of human migration, *Journal of Political Economy*, 70(5), 80-93. https://doi.org/10.1007/978-1-349-15404-3_10
- Smith, M. & Floro, S.M. (2020), Food insecurity, gender and international migration in low- and middle-income countries, *Food Policy*, 91, 101837.
<https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101837>
- Stark, O. & Bloom, D.E. (1985), The new economics of labor migration, *The American Economic Review*, 75(2), 173-178. <https://www.jstor.org/stable/1805591>
- Stark, O. (1984). Migration decision making: De Jong, Gordon F. and Robert W. Gardner, eds., (Pergamon, New York, 1981), *Journal of Development Economics*, 14(1), 251-259.
[https://doi.org/10.1016/0304-3878\(84\)90053-1](https://doi.org/10.1016/0304-3878(84)90053-1)
- Stark, O. (1991). *The migration of labor*, Massachusetts: Basil Blackwell, Cambridge.
- Statistical Center of Iran (2006), *Results of 2006 General Census of Individuals and Housing of Iran*. Available from <http://amar.sci.org.ir>
- Statistical Center of Iran (2016), *Results of 2016 General Census of Individuals and Housing of Iran*. Available from <http://amar.sci.org.ir>
- Taheri Demneh, M. & Kazemi, M. (2018), The Desire to Migrate Among Young Iranians; A Qualitative Study on Future Images, *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 10(4), 53-78. [In Persian], <https://doi.org/10.22035/isih.2018.292>
- UNDESA (2020) Global Number of International Migration, Population Division of the United Nations Department of Economic and Social Affairs.
- Van Dalen, H.P., Groenewold, G. & Schoorl, J.J. (2005), Out of Africa: what drives the pressure to migrate?, *Journal of Population Economics*, 18, 741-775.
<https://doi.org/10.1007/s00148-005-0003-5>

- van der Valde, M & Naerssen, T.V. (2015). *Mobility and Migration Choices: Thresholds to Crossing Borders*, Routledge Press.
- Weeks, J. (2016). *Population: An Introduction to Concepts and Issues*, (Translate to Persian by Elahe Mirzaei), Tehran: National Institute for Population Research.
- Willekens, F. (2018), Towards casual forecasting of international migration, *Vienna Yearbook of Population Research*, 16, 199-218. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2018s199>
- Wolpert, J. (1965), Behavioral aspects of the decision to migrate, *Papers in Regional Science*, 15(1), 159-169. <https://doi.org/10.1007/BF01947871>
- Zokaei, M.S. (2006), Youth, globalization and international migrations: a study among young elites, *Iranian Journal of Sociology*, 7(2), 41-75. [In Persian], http://www.jsi-isa.ir/article_25385.html

Citation:

Nobakht, R. & Rostamalizadeh, V. (2023), Tendency of Youth to International Migration: A Study of Contextual-Structural Determinants in Bushehr City, Iran, *Journal of Population Association of Iran*, 18(36), 265-304. <https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>

ارجاع:

نوبخت، رضا و رستمعلی‌زاده، ولی‌اله (۱۴۰۲). تعیین‌کننده‌های زمینه‌ای و ساختاری تمایل به مهاجرت از کشور در بین جوانان: مطالعه‌ای در شهر بوشهر، *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۸ (۳۶)، ۲۶۵-۳۰۴.

<https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>

تعیین‌کننده‌های زمین‌های و ساختاری تمایل به مهاجرت از کشور در بین جوانان: مطالعه‌ای در شهر بوشهر

رضا نوبخت^{۱*}، ولی‌اله رستم‌علی‌زاده^۲

چکیده

هدف مطالعه حاضر سنجش تمایل مهاجرتی نسل جوان (۱۵-۲۹ ساله) و بررسی نقش عوامل ساختاری و زمین‌های در شکل‌گیری خواست مهاجرتی آنان است. روش تحقیق مطالعه، پیمایش با استفاده از تکنیک پرسشنامه ساخت‌یافته است. جامعه آماری مطالعه ۲۰۶۵۶ نفر از جوانان ۲۹-۱۵ ساله شهر بوشهر و حجم نمونه شامل ۳۷۸ نفر است. یافته‌های مطالعه بیانگر این است که تمایل مهاجرتی مردان، افراد متأهل، افرادی که در خانواده‌های پرجمعیت حضور دارند و همچنین اشخاصی که درآمد بالاتری دارند در مقایسه با دیگر افراد بالاتر است. براساس نتایج تحلیل رگرسیونی، متغیرهای ساختاری و متغیرهای زمین‌های ۶۶ درصد از خواست مهاجرتی نسل جوان را تبیین می‌کنند. با توجه به مدل نظری تمایل/توانایی کارلینگ و مدل نهایی رگرسیونی، متغیرهای محیطی (نابرابری، امید به آینده) و مجرد بودن به‌عنوان یک متغیر زمین‌های و سطح خرد بالاترین اثرگذاری را در تبیین تمایل به مهاجرت نسل جوان دارند و در مجموع نابرابری مهم‌ترین تبیین‌کننده است. به‌طورکلی متغیرهای ساختاری و محیطی نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری تمایل به مهاجرت در نسل جوان داشته است.

واژگان کلیدی: تمایل به مهاجرت بین‌المللی، نسل جوان، تعیین‌کننده‌های ساختاری - زمین‌های، مدل نظری تمایل/توانایی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۶

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛

rznoubakht1981@pnu.ac.ir

۲. دانشیار گروه مهاجرت و شهرنشینی، موسسه تحقیقات جمعیت کشور، تهران، ایران؛

v.rostamalizadeh@nipr.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2024.2020272.1324>

مقدمه و بیان مساله

در بستر تغییرات ساختار سنی جمعیت، فازی از تحولات جمعیتی آغاز می‌شود که از آن با عنوان پنجره یا موهبت جمعیتی نام می‌برند. مهم‌ترین مشخصه این گذار، افزایش چشمگیر جمعیت در گروه سنی جوان و به دنبال آن میانسال است (Malmberg and Sommestad, 2000) که به دنبال کاهش میزان باروری و باریک شدن پایه هرم سنی و ورود جمعیت دوره پیش‌زایی به سنین جوانی و سپس میانسالی است. این یک وضعیت موقتی است که براساس آن نسبت جمعیت در سنین فعالیت به حداکثر می‌رسد و نسبت وابستگی کاهش یافته و در نتیجه فرصتی منحصر به فرد برای توسعه اقتصادی در هر جامعه‌ای شکل می‌گیرد (صادقی، ۱۳۹۱). از اینرو، در بستر گذار ساختار سنی، مراحل‌های از تحولات جمعیتی نمایان می‌گردد که مشخصه بارز آن افزایش تعداد و درصد قابل‌توجه جمعیت جوان است و با عنوان تورم جوانی جمعیت شناخته می‌شود. دوره جوانی در مقایسه با دیگر دوره‌های چرخه زندگی، مملو از انتقال‌های چندگانه است که بیانگر فشردگی و تراکم وقایع جمعیتی (Rindfuss, 1991) و گذارهای اجتماعی در این دوران است. به بیان دیگر، بیشتر وقایع و رفتارهای جمعیتی در طول سال‌های دوره جوانی رخ می‌دهد. در این دوره بیشترین تغییر و گذارهای زندگی نظیر اتمام تحصیلات، ورود به بازار کار، گذار به بزرگسالی، ازدواج و تشکیل خانواده، تجربه والدینی، طلاق، رفتارهای پرخطر، مهاجرت و... رخ می‌دهد و این‌گونه بیان می‌شود که تراکم و فشردگی وقایع در دوره جوانی همراه با تغییرات سریع و حیرت‌آور تکنولوژیکی، جوانان را به موتور تغییرات اجتماعی تبدیل نموده است.

گذار ساختار سنی در ایران همراه با تورم جوانی جمعیت مشخص و برجسته است. در چند دهه اخیر، تعداد جوانان در ایران با سرعت قابل‌توجهی افزایش یافته و از ۸/۵ میلیون نفر (۲۵ درصد کل جمعیت) در سال ۱۳۵۵ به ۲۵ میلیون نفر در سال ۱۳۸۵ (۳۵/۴ درصد جمعیت) رسیده است. از سال ۱۳۸۵ به بعد از تعداد جمعیت جوان به تدریج کاسته شده و در سال ۱۳۹۰ تعداد آن‌ها به ۲۳/۷ میلیون نفر (۳۱/۵ درصد کل جمعیت) رسیده است و براساس سرشماری ۱۳۹۵ به ۲۵ درصد کاهش یافته است. جوانان، نه تنها به لحاظ وزن جمعیتی، بلکه از نظر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نیز اهمیت یافته‌اند. در واقع اگرچه،

می‌توان بیان کرد که براساس آخرین سرشماری انجام شده در سال ۱۳۹۵، حدود ۳۶ درصد از جمعیت کمتر از ۳۴ سال هستند و این بیانگر افزایش درصدی جمعیت جوان کشور است، به لحاظ کیفی (سواد و تحصیلات، شهرنشینی و استفاده از رسانه‌های جمعی) نیز از رشد چشمگیری برخوردار بوده‌اند (عباسی‌شوازی و همکاران، ۱۳۹۲). اگرچه اندکی بیش از یک سوم جمعیت در سنین جوانی و ابتدای میانسالی قرار دارد، این بدین معنی است که نسبت قابل‌توجهی از جمعیت جوان که برای انباشت سرمایه انسانی و دستیابی به فرصت‌های شغلی رقابت می‌کنند در این گروه سنی قرار داشته (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) و می‌توانند زمینه را برای اثرگذاری مثبت در توسعه اقتصادی فراهم نمایند. این در حالی است که با توجه به ضعف سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، موهبت جمعیتی ایران در نیمه دوم دهه ۱۳۸۰ در شرایط بحران و رکود اقتصادی و میزان بالای بیکاری جوانان و دانش‌آموختگان دانشگاهی کشور شد و این وضعیت منجر به پتانسیل تحقق‌نیافته فرصت جمعیتی کشور در دهه اول آن یعنی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ گردیده است و ادامه این روند مسائل و چالش‌های متعدد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی را برای کشور رقم زد که یکی از مهم‌ترین آنان خروج این جمعیت از کشور است.

براساس گزارش دفتر جمعیت سازمان ملل، در سال ۲۰۲۰ تعداد ۲۸۱ میلیون مهاجر بین‌المللی برآورد شده است که ۳/۵ درصد از کل جمعیت دنیا را شامل می‌گردد. این در حالی است که در سال ۲۰۰۰، ۲/۸ درصد از جمعیت دنیا و در سال ۱۹۸۰، ۲/۳ درصد از جمعیت دنیا را مهاجران بین‌المللی تشکیل می‌داده‌اند. همچنین، برآوردها نشان می‌دهد که ۴۱ میلیون مهاجر کمتر از ۲۰ ساله و ۳۲ درصد کمتر از ۳۰ ساله هستند و ۹۰ درصد این مهاجران نیز از کشورهای در حال توسعه وارد شده‌اند (UNDESA, 2020). در ایران، مهاجرت داخلی عمومی‌تر از مهاجرت بین‌المللی است و در عرصه دانشگاهی و تحقیقاتی توجهات بیشتری را به خود جلب نموده است اما مهاجرت بین‌المللی در مقایسه با مهاجرت داخلی مناقشه‌انگیزتر است و پیامدهای پیچیده‌تری را به دنبال دارد بویژه اینکه در سال‌های اخیر که به واسطه ساختار سنی جمعیت، حجم و درصد قابل‌توجهی جمعیت جوان در کشور وجود دارد و از طرفی مسائل و چالش‌های اقتصادی و اجتماعی نیز بر اهمیت این

موضوع افزون نموده است. براساس مطالعاتی در سال‌های اخیر در این حوزه انجام شده که هر کدام بر جنبه‌ای از مهاجرت بین‌المللی به‌ویژه در بین جوانان تأکید داشته‌اند. برخی از مطالعات بر نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی (ابراهیمی، ۱۳۸۱؛ جواهری و سراج‌زاده، ۱۳۸۴؛ مقدس و شرفی، ۱۳۸۸) بر تمایل به مهاجرت از کشور توجه داشته‌اند و برخی دیگر بر عواملی مانند جهانی شدن و ارزش‌های جهان وطنی (ذکایی، ۱۳۸۵)، تعلق به وطن (موحد و نیازی، ۱۳۸۷)، هویت و نقش خانواده و گروه‌های مرجع (خواجه نوری و شمس، ۱۳۸۵)، تبعیض و شرایط اقتصادی و رفاهی (علاءالدینی و همکاران، ۱۳۸۴) و نقش شبکه‌های اجتماعی (صادقی و سیدحسینی، ۱۳۹۷) تأکید داشته‌اند. آنچه مطالعه حاضر به‌دنبال آن است، مطالعه نگرش و دیدگاه جوانان ۳۰-۱۵ ساله شهر بوشهر به‌عنوان یکی از مناطق صنعتی ایران در ارتباط با ترک وطن و نیز عواملی که در ایجاد این نوع نگرش تعیین‌کننده هستند، است. با توجه به این‌که استان بوشهر به‌واسطه صنایع حوزه نفت و گاز در حوزه اشتغال وضعیت مناسبی در مقایسه با استان‌های دیگر دارد، تمایل به مهاجرت جوانان به عوامل اقتصادی ارتباط دارد یا دیگر عوامل نیز تعیین‌کننده هستند.

چارچوب نظری و ادبیات تحقیق

در ارتباط با تحلیل و تبیین مهاجرت، زمینه‌های نظری و تجربی وسیع و عمیقی در سال‌های گذشته شکل گرفته که از لحاظ نوع رویکرد، سطح تحلیل و فرضیات تفاوت‌های قابل‌توجهی با یکدیگر دارند. بر این اساس، در ابتدا به نظریات مطرح در حوزه مهاجرت و مفاهیم اصلی مورد تأکید در هر کدام از نظریات پرداخته خواهد شد و سپس، نظریه‌هایی که بر تمایل و خواست مهاجرتی به‌ویژه جوانان تأکید دارند، اشاره خواهد شد.

نظریه‌های نئوکلاسیک، در چارچوب توسعه اقتصادی و تفاوت‌های جغرافیایی عرضه و تقاضا نیروی کار، تفاوت دستمزد را مهم‌ترین عامل مهاجرت می‌داند (Lewis, 1954; Ranis and Fei, 1961). ساستاد^۱ (۱۹۶۲) در نظریه سرمایه انسانی^۲، تصمیم‌گیری افراد متخصص به

1 Sjaastad, L.A

2 Human Capital Theory

مهاجرت را تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری به‌ویژه برای جوانان می‌داند، زیرا آن‌ها زمان بیشتری را برای بازگشت سرمایه انسانی‌شان در اختیار دارند (ارشاد ۱۳۸۰: ۴۸). در نظریه اقتصاد جدید مهاجرت، تصمیمات مهاجرت برای به حداکثر رساندن درآمد اتخاذ می‌شود (Stark, 1991). در چارچوب نظریه اقتصاد جدید مهاجرت، نظریه محرومیت نسبی^۱ (Stark, 1984; Stark, 1991; Stark and Bloom, 1985) مهاجرت افراد را با توجه به افزایش سطح درآمد در مقایسه با درآمد دیگران تحلیل می‌گردد. بر این اساس، اگر سطح درآمد در همه‌جا پایین باشد سطح انگیزش کاهش خواهد یافت و مهاجرتی صورت نخواهد گرفت (Massey, 1990: 13). بر همین اساس، در نظریه بازار کار دوگانه (Priore, 1979) تقاضای شدید نیروی کار در بازار مناطق توسعه یافته، مدل آستانه فشار^۲ (Wolpert, 1965) بر سودمندی مکان و آستانه سودمندی، نظریه سیستمی (Mobogunje, 1970) بر جریان اطلاعات و در نظریه ارزش مورد انتظار^۳ (De Jong and Gardner, 1981) به حداکثر رساندن سود را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مهاجرت می‌دانند. به‌طور کلی، مدل‌های اشاره شده، با توجه به نگاه نسبتاً ساده و ناتوانی در توصیف الگوهای تجربی مهاجرت مورد نقد قرار گرفته‌اند (De Hass, 2021). این نظریه‌ها با تأکید بیش از اندازه بر به حداکثر رساندن سود، اغلب توانایی و عوامل جاذبه و دافعه توانایی تحلیل الگوهای مهاجرت جهان واقعی را ندارند (De Hass, 2021) زیرا اگر تفاوت درآمد و به حداکثر رساندن سود عامل اصلی است، پس سطح مهاجرت باید بالاتر از سطح فعلی باشد.

اگرچه مهاجرت -بین‌المللی و یا داخلی- در نظریات و دیدگاه‌های مهاجرت براساس حرکات و عمل انجام شده مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد اما این نکته نیز حایز اهمیت است که فرایندهای شناختی و آماده‌سازی پیش از حرکت دارای اهمیت زیادی است و بر این اساس محققان حوزه مهاجرت این فرایندها را با استفاده از چارچوب‌ها و دیدگاه‌های متنوع مورد تحلیل قرار می‌دهند (Carling and Schewel, 2018; Koikkalainen and Kyle, 2018).

1 Relative Deprivation Theory

2 Stress-threshold Model

3 Value Expectancy Theory

مطالعه خواست و تمایل مهاجرت وجود دارد. اولاً اگر به دنبال شناخت انگیزه‌های مهاجرت هستیم، مطالعه مهاجرت‌های به وقوع پیوسته کافی نیست، زیرا که علل ریشه‌ای مهاجرت به جای مهاجرت به وقوع پیوسته در دل تمایل/ درخواست مهاجرت قرار دارد. دوم این‌که، درخواست/ تمایل به مهاجرت می‌تواند به شیوه‌های مختلفی بر رفتار افراد اثرگذار باشد حتی اگر به مهاجرت نیز ختم نشود، به‌ویژه زمانی که تمایل به مهاجرت کردن برای سال‌ها برآورده نشده باشد. افرادی که منتظر فرصتی برای ترک هستند، تمایل کم‌تری به سرمایه‌گذاری روی معیشت، مهارت‌ها و یا روابط محلی خود دارند (Aslany et al, 2020).

با توجه به انتقادات مطرح شده از نظریات مهاجرت، کارلینگ^۱ (۲۰۰۲) و کارلینگ و شویل^۲ (۲۰۱۸) مدلی را با عنوان مدل خواست (تمایل)/ توانایی در ارتباط با تمایل به مهاجرت مطرح نمودند. تمایل/ آرزو برای مهاجرت کردن پیش‌شرطی برای تلاش برای مهاجرت است و غلبه بر موانع مهاجرت یک پیش‌شرط برای شکل گرفتن مهاجرت در واقعیت است (Carling, 2002). تمایل/ آرزو برای مهاجرت کردن می‌تواند در دو سطح تحلیل گردد. در سطح اول که سطح کلان است این سؤال مطرح می‌شود که چرا تعداد زیادی از افراد تمایل/ آرزو دارند مهاجرت نمایند. این سؤال در اصل محیط مهاجرتی^۳ (مبدأ) را مخاطب خود قرار می‌دهد. محیط مهاجرتی به زمینه اجتماعی، سیاسی، اقتصادی که کلیه اعضا جامعه را در بر می‌گیرد، اشاره دارد. بخش حیاتی از مفهوم محیط مهاجرتی، این است که در این چارچوب مهاجرت یک پروژه ساخت‌یافته اجتماعی است. در حالی که مهاجرت واقعی شکل یک رویداد جمعیت‌شناختی را به خود می‌گیرد و افرادی که مورد توجه هستند نیز براساس مفاهیمی که در چارچوب مفاهیم مهاجرت وجود دارد، مورد تحلیل و تبیین قرار می‌گیرند. رویکرد دوم در ارتباط با تمایل/ آرزو در سطح خرد قرار دارد و با سؤال چه کسانی می‌خواهند مهاجرت کنند و چه کسانی می‌خواهند بمانند مشخص

1 Carling

2 Carling and Schewel

3 Emigration Environment

می‌شود. ویژگی‌های فردی مانند سن، جنس، خانواده و تاریخچه مهاجرتی خانواده، پایگاه اجتماعی، تحصیلات، ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به سؤال مربوطه پاسخ دهد. این عوامل متمایزکننده همچنین شامل روابط بین افراد نیز می‌گردد و به صورت عاملی تشویقی یا بازدارنده عمل می‌کند. اما در حقیقت، این‌که عوامل در سطح فردی دقیقاً چه اهمیتی دارند، به زمینه اجتماعی خاص آن منطقه یا کشور بستگی دارد.

از آنجایی که مدل تمایل (آرزو)/توانایی بر افراد در سطح خرد متمرکز است، توجه و اهمیت دادن به روابط اجتماعی درون و بیرون خانواده از مهم‌ترین ویژگی‌های این مدل است. علاوه بر این، همان‌گونه که تحلیل‌ها نشان می‌دهند (Carling, 2002; Carling and Schewel, 2018) محیط مهاجرت و روابط مهاجرتی نه تنها از نظر ساختارهای اقتصادی و یا سیاسی تعریف می‌شوند، بلکه از طریق تعامل اجتماعی بازتولید می‌گردند. با توجه به مطالب ارائه شده، مدل معرفی شده توسط کارلینگ (۲۰۰۲) و کارلینگ و شویل (۲۰۱۸) متناسب مطالعه حاضر است؛ زیرا به درک، شناخت و تحلیل تمایلات و آرزوهای مهاجرت کمک می‌کند. علاوه بر این، چارچوب مدل تمایل (خواست)/توانایی به مفاهیمی مانند نابرابری، تعلق و ارتباط با خانواده و رضایت به‌عنوان عامل‌هایی که به محیط مهاجرت^۱ اشاره دارند، توجه قرار می‌کند و اهمیت آن‌ها در تعیین تمایلات و خواست‌های مهاجرتی مورد توجه قرار می‌دهد.

اگرچه بررسی ادبیات حوزه مهاجرت -داخلی و بین‌المللی- به غنای مطالعات این حوزه اشاره دارد، بررسی تمایل و خواست مهاجرتی به‌ویژه برای گروه سنی جوان را می‌توان در دو دهه اخیر جستجو نمود. از این‌رو، به‌منظور فهم بهتر تمایل جوانان برای مهاجرت و تعیین‌کننده‌های آن به مطالعات انجام شده در این حوزه پرداخته می‌شود. استیپ و گابریل^۲ (۲۰۰۸) و کریولو^۳ (۲۰۱۱) مهاجرت را پاسخی فردی، خانوادگی و اجتماعی به برطرف نمودن شکاف بین خواسته‌ها و آرزوهای افراد و تسهیلات و امکانات محدود در

1 Migration Environment

2 Easthipe and Gabriel

3 Crivello

مبدأ می‌دانند و بیان می‌کند فقدان تحصیلات و شغل عموماً یکی از دلایل اصلی است که جمعیت جوان را برای ترک وطن تشویق می‌نماید. الدر^۱ (۱۹۹۶) زمینه اجتماعی^۲ (عوامل اقتصادی - اجتماعی و جمعیت‌شناختی)، گزینه‌های اجتماعی^۳ و پیوندها و روابط اجتماعی^۴؛ را به‌عنوان سه تعیین‌کننده در مهاجرت جوانان مورد تأکید قرار می‌دهند. آن‌ها بیان می‌کنند که احتمال مهاجرت افراد با درآمد بالاتر بیشتر است. اما در سطح منطقه‌ای، پلارد و همکاران^۵ (۱۹۹۰) دریافتند که احتمال مهاجرت جمعیت جوان از مناطق با درآمد سرانه بالا بسیار کم است. هر دو یافته بر این تأکید دارد که سطح توسعه اقتصادی یک منطقه بر تصمیم مهاجرت توسط جمعیت آن منطقه تأثیر دارد. سالزمن^۶ (۲۰۰۸) در این رابطه بیان می‌کند در جامعه‌ای که انتظار دارد که زنان به جای شغل، مسائل مسائل خانوادگی را در اولویت قرار دهند، احتمال مهاجرت زنان جوان با تحصیلات بالا برای به‌دست آوردن فرصت‌های شغلی بالاتر می‌رود. چورت^۷ (۲۰۱۴) در مطالعه تمایلات درک نشده مهاجرت با تأکید بر نابرابری‌های جنسی در مهاجرت بیان می‌کند احتمال این‌که زنان برنامه‌های مهاجرتی خود را به‌صورت بالفعل تبدیل نکنند بیشتر از مردان است. وی اظهار می‌کند برنامه‌های مهاجرتی درک نشده زنان به‌دلیل هزینه‌های خاص زن بودن و محدودیت‌هایی که آن‌ها در مقایسه با مردان دارند، بالاتر و بیشتر است و این موضوع تمایلات مهاجرتی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

یکی دیگر از متغیرهای اجتماعی اثرگذار در مهاجرت جوانان تحصیلات است. الدر (۱۹۹۶) دریافتند که احتمال ترک وطن توسط جمعیت جوان با تحصیلات دانشگاهی در مقایسه با افرادی که دارای تحصیلات دانشگاهی نیستند، بیشتر است زیرا که افراد مستعد و باهوش با توجه به دستاوردهایی که داشته‌اند و با توجه به احتمال موفقیت بیشتر آن‌ها

1 Elder

2 Socail Context

3 Socail Context

4 Socail Ties

5 Pollard

6 Salzmann

7 Chort

در مقصد، با احتمال بالاتری تصمیم به مهاجرت خواهند گرفت. علاوه بر این، احتمال این‌که جوانان مستعد و با تحصیلات دانشگاهی، ایده‌آل‌های خانواده و جامعه را در ارتباط با زندگی خوب در سنین جوانی نپذیرند، بالاتر است. از اینرو، تحصیلات دانشگاهی می‌تواند نقش مهمی در تصمیم مهاجرت افراد جوان ایفا نماید. مطالعه کریولو (۲۰۱۱) در مورد تمایلات و آرزوهای جوانان در مهاجرت نشان داد که تحصیلات دانشگاهی (به‌ویژه فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه خوب و یا رشته خوب) شانس جستجوی فرصت‌های شغلی و تحصیلی را در مکان دیگر افزایش می‌دهد. مطالعه وی اشاره دارد به این‌که پیشینه تحصیلی بهتر پتانسیل جمعیت جوان برای مهاجرت را افزایش می‌دهد. تعیین‌کننده دیگر مؤثر در مهاجرت جوانان، پیوندهای اجتماعی است. الدر و همکاران (۱۹۹۶) این‌گونه تحلیل می‌کنند که دل‌بستگی‌های جوانان به خانواده و اطرافیان بر ترجیحات سکونتی آن‌ها اثرگذار است. به بیانی دیگر، محیط زندگی و پیشینه فرهنگی مبدأ می‌تواند تصمیم جوانان را برای مهاجرت تحت‌تأثیر خود قرار دهد. استیپ و گابریل (۲۰۰۸) در رابطه با مهاجرت افراد مستعد و نخبه در مقایسه با همسالان بیان می‌کنند، مهاجرت افراد مستعد و نخبه پاسخی است که این گروه به انتظارات جامعه در رابطه با مهاجرت نخبگان می‌دهند. میل‌اسی^۱ (۲۰۲۰) در مطالعه تعیین‌کننده‌های تمایل جوانان به مهاجرت، به نقش عوامل مختلف اشاره دارد. اما به‌طور کلی، مطالعه نشان می‌دهد، در حالیکه انگیزه جوانان به میزان قابل‌توجهی با تمایلات دیگر افراد مشابهت دارد، اثر تحصیلات و عوامل مرتبط به بازار کار (دستیابی به شغل، تحرک رو به بالا در شغل و جامعه) بر تمایلات مهاجرتی جوانان اثرات بیشتری دارد. بارتولینی، گروپاس و تریاندافیلیدو^۲ (۲۰۱۵) در ارتباط با تعیین‌کننده‌های مهاجرت افراد تحصیل‌کرده و دارای مهارت بالا در کشورهای جنوب اروپا مطالعه و بیان می‌کند که اگرچه جنسیت موضوع مهمی در این رابطه نبوده است اما سن، وضعیت زناشویی، تحصیلات و رضایت شغلی (هم به لحاظ درآمدی و هم آینده شغلی) عوامل تعیین‌کننده‌ای هستند. در کنار این عوامل، عوامل غیراقتصادی مانند

1 Milasi. S

2 Bartolini. L, Groops.R and Triandafyllidou. A

فرصت‌های شغلی، کیفیت زندگی و چشم‌انداز آینده از عوامل مهم هستند. گیرنز^۱ (۲۰۱۲) به ارتباط بحران اقتصادی و تمایلات مهاجرتی جوانان با تحصیلات دانشگاهی در ایرلند پرداخته است. وی بیان می‌کند عواملی مانند پیشینه شغلی والدین و محل زندگی و نیز روابط درون خانواده در تشویق یا عدم تشویق نقش بسیار مهمی در تصمیم جوانان برای مهاجرت دارد این درحالی است که نقش بحران اقتصادی اثر کمتری دارد و مهاجرت یک تصمیم فردی است تا این‌که تحت‌تأثیر شرایط اقتصادی باشد و افراد به‌دنبال تغییر شرایط فردی خود در جریان مهاجرت هستند.

جونز^۲ (۱۹۹۹) رابطه هویت و مهاجرت را در جوانان مورد مطالعه قرار داده و بیان می‌کند مهاجرت جوانان نتیجه ترکیبی از عوامل ساختاری و انگیزشی است و وی این رابطه را براساس توسعه هویت‌های اجتماعی- فضایی مورد تحلیل قرار می‌دهد. وی موضوع هویت اجتماعی- فضایی را در کنار عوامل ساختاری مانند آسیب‌های محلی و منطقه‌ای قرار داده و بیان می‌کند مهاجرت یا تصمیم ماندن در میان جوانان روستایی براساس این عوامل پرورش می‌یابد. کینگ، لولی، موروسانو و ویلیامز^۳ (۲۰۱۶) مهاجرت بین‌المللی جوانان در اروپا را با توجه به انتقالات زندگی جوانی مورد توجه قرار دادند. آنچه مشخص است که مهم‌ترین عامل برای جابه‌جایی جوانان دستیابی به شغل و شرایط ایده‌آل‌تر زندگی است و این اتفاق با توجه به شبکه‌های افراد متفاوت خواهد بود. با توجه به این‌که افراد تحصیل‌کرده از شبکه اجتماعی بزرگ‌تر و البته آکادمیک برخوردارند، می‌توانند به فرصت‌های شغلی بیشتر و متفاوت‌تری به لحاظ درآمدی دست یابند.

موضوع تمایل جوانان به مهاجرت از کشور در مطالعات انجام شده در حوزه جمعیت‌شناسی و دیگر شاخه‌های علوم اجتماعی در مقایسه با مهاجرت داخلی و نیز مهاجرت گروه‌های سنی دیگر کمتر مورد توجه قرار گرفته است. ذکایی (۱۳۸۵) مهاجرت جوانان، و به‌طور ویژه نخبگان جوان را با تأکید بر مفهوم جهانی شدن مطالعه می‌کند. این

1 Gairns. D

2 Jones. G

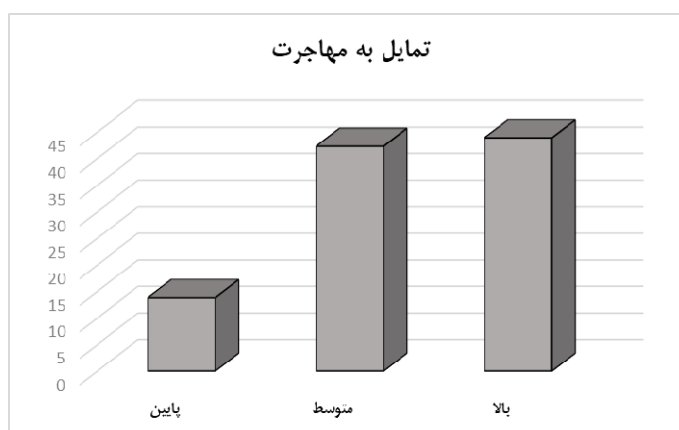
3 King, R, Lulle. A, Morosanu.L and Williams. A

مطالعه با تأکید بر رویکرد نظریه‌مبنایی، هویت‌یابی، انگیزه‌ها و زمینه‌های اجتماعی فرهنگی بیان می‌کند، فرایندهای جهانی شدن و ارزش‌های جهان وطنی بر گرایش‌ها و ارزش‌های جوانان نخبه‌اثرگذار است. از طرفی، در سطح فردی تمایل به حفظ سبک‌های زندگی و ارتقا مهارت‌های حرفه‌ای و تحصیلی و نیاز به اثبات توانایی‌های فکری و حرفه‌ای محرک مهمی در انتخاب رفتارهای مهاجرتی یان گروه از جوانان است. طاهری‌دمنه و کاظمی (۱۳۹۷) تمایل مهاجرت جوانان را با هدف جابگانه تصویر آینده در ایجاد میل به مهاجرت را با روشی کیفی مورد مطالعه قرار داد. این مطالعه به این موضوع اشاره دارد که تمایل به مهاجرت به دافعه مبدأ و جاذبه مقصد اشاره ندارد بلکه به هم‌رنگی جامعه و به‌ویژه همسالان در این امر مرتبط است. افشاری، معینی و انصاری (۱۳۹۸) آرمان‌گرایی توسعه‌ای جوانان تهرانی را به‌عنوان یک عامل مهم بر گرایش جوانان برای مهاجرت مورد توجه قرار می‌دهد. در این مطالعه با تأکید بر نظریه وابستگی و والرش‌تاین و با استفاده از روش پیمایشی آرمان‌گرایی توسعه‌ای، مهم‌ترین و قوی‌ترین متغیر گرایش به مهاجرت است و گرایش مذهبی، سرمایه اجتماعی از دیگر متغیرهای اثرگذار در گرایش جوانان به مهاجرت هستند.

روش و داده‌های تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ روش، توصیفی-تحلیلی و به لحاظ اجرا، پیمایشی با استفاده از تکنیک پرسشنامه ساخت‌یافته انجام گرفته است. جامعه آماری مطالعه ۲۰۶۵۶ نفر از جوانان ۱۵-۲۹ ساله است که در حداقل ۵ سال در شهر بوشهر سکونت دارند. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه که شامل ۳۷۸ نفر است، محاسبه شد. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و در مرحله نهایی از روش تصادفی ساده جهت انتخاب افراد استفاده شد. در پرسشنامه، علاوه بر سئوالات جمعیت‌شناختی، مفاهیم تمایل و خواست مهاجرتی، نابرابری، تعلق و ارتباط با خانواده، رضایت از زندگی با توجه به پیشینه نظری و تجربی تحقیق گنجانده شد که اعتبار آن‌ها در مطالعات قبلی مورد آزمون قرار گرفته و تأیید شده است. همچنین اعتبار و روایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ بررسی و ارزیابی شده است.

متغیر وابسته تمایل به مهاجرت به خارج از کشور است. مهاجرت به هرگونه تغییر همیشگی محل اقامت گفته می‌شود و شامل رها کردن فعالیت‌های سازمان‌یافته یک محل و انتقال دایره فعالیت‌ها به محلی دیگر است (ویکس، ۱۳۹۵: ۲۹۰). تمایل به مهاجرت در واقع نشان‌دهنده میل و علاقه فرد به مهاجرت است بدون آنکه تصمیم و اقدام جدی صورت گرفته باشد و در آینده اگر شرایط فراهم شود ممکن است به عمل تبدیل شود. تمایل به مهاجرت در مقیاس رتبه‌ای و از ۸ گویه به صورت طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفته است. شکل ۱، تمایل به مهاجرت را در نمونه مورد مطالعه نشان می‌دهد. براساس شکل، تقریباً ۱۴ درصد از پاسخگویان تمایلی به مهاجرت از ایران ندارند و ۴۴ درصد تمایل بالایی برای مهاجرت کردن دارند.

شکل ۱. تمایل به مهاجرت در نمونه مورد بررسی

نتایج تحلیل عاملی تأییدی و نیز آلفای کرونباخ همبستگی بالای گویه‌ها و مناسب بودن آن‌ها را تأیید می‌کند (جدول ۱). علاوه بر متغیرهای اقتصادی-اجتماعی و جمعیتی از متغیرهای ساختاری از قبیل؛ نابرابری، تعلق به خانواده، امید به آینده، رضایت از زندگی نیز به‌عنوان متغیرهای مستقل مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج تحلیل عاملی و آلفای متغیرهای ساختاری بر مناسب بودن آن‌ها تأکید دارد.

جدول ۱: تحلیل عاملی تأییدی و آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

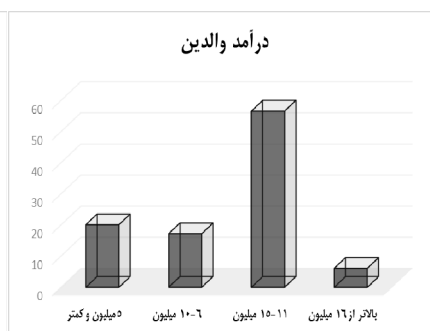
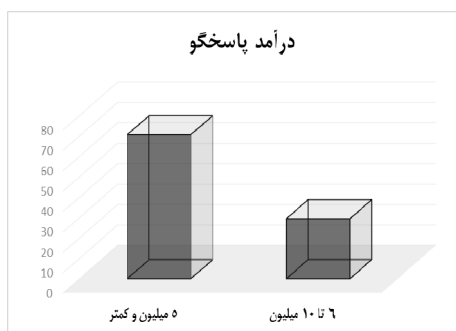
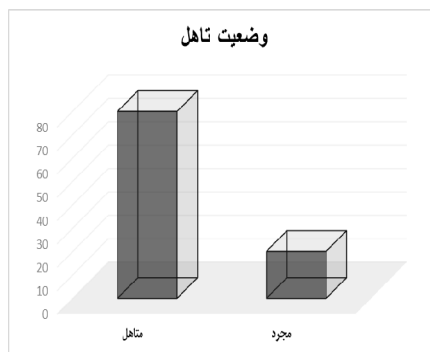
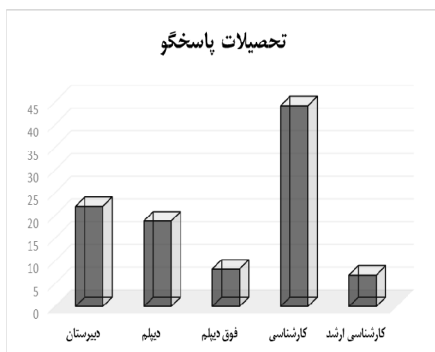
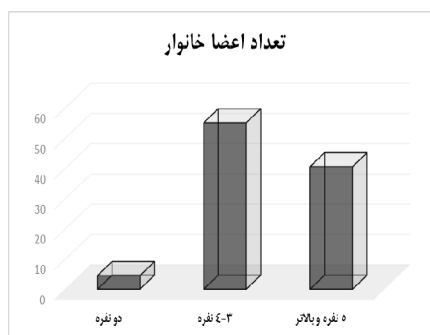
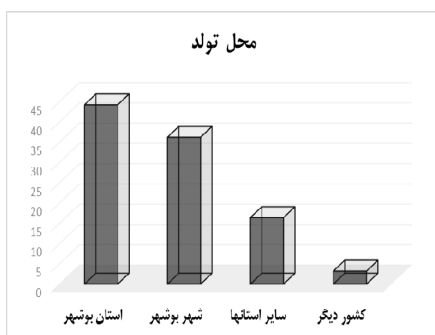
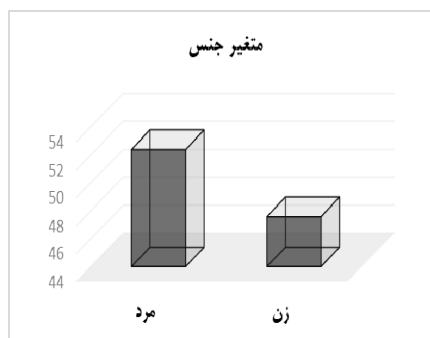
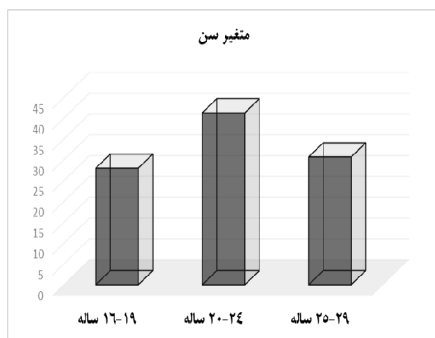
ردیف	تمایل به مهاجرت	بار عاملی	آماره‌ها
۱	زندگی در ایران به هر کشور دیگری ترجیح می‌دهم.	۰/۶۸۵	KMO=0.777 Bartlett's Test=858.7 Sig=0.000 Alpha=0.825
۲	برای کسی که پول داشته باشد زندگی در ایران بهتر از هر مکان دیگری است.	۰/۷۶۵	
۳	کسانی که برای همیشه از ایران مهاجرت می‌کند، وطن فروش هستند.	۰/۶۸۴	
۴	فکر می‌کنم، اگر در خارج از کشور زندگی کنم برای کشورم مفیدتر هستم.	۰/۵۷۸	
۵	برایم تفاوتی ندارد کجا زندگی کنم، فقط ایران نباشم.	۰/۴۷۶	
۶	با هر شرایطی حاضر نیستم وطنم را ترک کنم.	۰/۷۱۶	
۷	به نظرم برنامه خروج از کشور یک برنامه استعماری است.	۰/۵۸۹	
۸	تحمل دوری از خانواده و وطنم را ندارم.	۰/۷۸۸	
ردیف	نابرابری	بار عاملی	آماره‌ها
۱	همه افراد از هر نژاد و قومیتی، شرایط یکسانی برای پیشرفت در جامعه برخوردارند.	۰/۸۲۳	KMO=0.797 Bartlett's Test=245.5 Sig=0.000 Alpha=0.768
۲	در جامعه برای همه افراد فرصت رشد و پیشرفت به صورت یکسان و برابر وجود دارد.	۰/۸۷۵	
۳	به نظرم در شرایط کنونی جامعه، امکان پیشرفت برای مردها بیشتر از زنان است.	۰/۶۶۲	
ردیف	تعلق به خانواده	بار عاملی	آماره‌ها
۱	هر جایی باشم همیشه به فکر خانواده‌ام هستم.	۰/۷۲۳	KMO=0.777 Bartlett's Test=858.7 Sig=0.000 Alpha=0.825
۲	هنگامی که در کنار خانواده‌ام هستم، احساس لذت و شادمانی دارم.	۰/۸۷۶	
۳	من به خانواده‌ام عشق می‌ورزم.	۰/۹۰۴	
۴	با تمامی اعضا خانواده‌ام احساس نزدیکی دارم.	۰/۸۲۸	
۵	می‌توانم بگویم به اکثریت اعضا خانواده‌ام اعتماد کامل دارم.	۰/۵۵۵	
ردیف	امید به آینده	بار عاملی	آماره‌ها
۱	از نظر اهدافی که قصد دارم در زندگی دنبال کنم، در آینده محقق خواهد شد.	۰/۸۴۰	KMO=0.735 Bartlett's Test=2083.9 Sig=0.000 Alpha=0.933
۲	در آینده فرصت‌های شغلی بهتری را بدست خواهیم آورد.	۰/۹۴۵	
۳	فکر می‌کنم توان مالی‌ام در آینده افزایش خواهد یافت.	۰/۹۴۲	
۳	فکر می‌کنم زندگی‌م در آینده کیفیت بهتری خواهد داشت.	۰/۸۶۷	
۴	رضایت م از زندگی در آینده بهتر خواهد شد.	۰/۸۹۳	

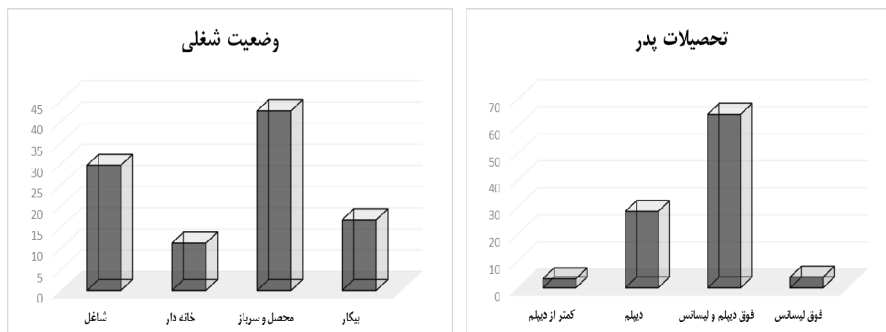
ردیف	رضایت از زندگی	بار عاملی	آماره‌ها
۱	به‌طور کلی از زندگی در ایران راضیم.	۰/۹۵۱	KMO=0.896 Bartlett's Test=1261.3 Sig=0.000 Alpha=0.702
۲	وضعیت مالی‌ام به گونه‌ای است که می‌توان مسائل اقتصادی‌ام را پوشش دهم.	۰/۹۲۵	
۳	از این‌که در این کشور زندگی می‌کنم احساس شادمانی دارم.	۰/۹۱۷	
۴	با توجه به تمام مسائل، به آینده امیدوار هستم.	۰/۷۹۰	

نتایج

توزیع نمونه با توجه به متغیرهای جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی در شکل ۲ مشخص است. متغیرهای جنس، سن پاسخگو، وضعیت زناشویی و محل تولد به‌عنوان متغیرهای جمعیت‌شناختی بیان می‌کند حدود ۵۲ درصد از نمونه را پاسخگویان مرد و ۴۸ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. با توجه به تعاریف ارائه شده از طبقه جوان و جوانی، در این مطالعه گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ ساله به‌عنوان گروه سنی جوان تعریف شده است. از اینرو، توزیع نمونه براساس متغیر سن بیانگر این است که ۴۱ درصد از نمونه در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله، ۳۰ درصد در گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله و ۲۸ درصد از نمونه نیز در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله قرار دارند. براساس متغیرهای وضعیت زناشویی و محل تولد، حدود ۸۰ درصد از نمونه متأهل و تنها ۲۰ درصد محل تولد خود را خارج از استان بوشهر اظهار نموده‌اند. بعد خانوار نیز به‌عنوان متغیر دیگر جمعیتی نشان می‌دهد ۴۰ درصد از پاسخگویان در خانواده‌های ۵ نفره و بیشتر، ۵۵ درصد نیز در خانواده‌های ۳ و ۴ نفره زندگی می‌کنند که بیان‌کننده درصد کم خانواده‌های دو نفره است. این بدین معنا است که جوانان بعد از تشکیل خانواده در این استان تمایل زیادی به داشتن فرزند در سال‌های اولیه زندگی خود دارند.

تحصیلات پاسخگویان و نیز تحصیلات پدر خانواده، دو متغیر اجتماعی مورد استفاده در این مطالعه، بیانگر این است ۴۴ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی‌ارشد و ۴۰ درصد نیز دیپلم و پایین‌تر دارند. علاوه‌براین، ۶۴ درصد از پدران دارای تحصیلات کاردانی و کارشناسی و کمتر از ۴ درصد نیز کارشناسی‌ارشد هستند.

شکل ۲. توزیع پاسخگویان براساس متغیرهای جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی در نمونه

مورد مطالعه

درآمد و شغل پاسخگو به‌عنوان متغیرهای اقتصادی نشان می‌دهد درآمد پاسخگویان در سطح بسیار پایین یعنی کمتر از ۱۰ میلیون تومان قرار دارد. ۷۰ درصد از نمونه درآمدی کمتر از ۵ میلیون تومان و ۳۰ درصد نیز درآمد بین ۶ تا ۱۰ میلیون تومان دارند. وضعیت شغلی پاسخگویان با توجه به این که ۲۹ درصد از افراد شاغل بوده و بخش قابل توجهی بیکار، می‌تواند تا حدودی تأییدکننده درآمد پایین پاسخگویان باشد. علاوه بر این، درآمد پدر خانواده به‌عنوان متغیر دیگر اقتصادی حکایت از این دارد که درآمد ۲۰ درصد از پدران پاسخگویان کمتر از ۵ میلیون تومان بوده و تنها ۶ درصد درآمدی بالاتر از ۱۵ میلیون تومان دارند.

ارتباط متغیرهای جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی با متغیر وابسته، تمایل به مهاجرت، براساس سطوح مختلف هر متغیر در جدول ۲ ارائه شده است. براساس متغیر جنس، درصد مردانی که تمایل بالایی به مهاجرت دارند در مقایسه با زنان بیشتر است. به‌طور کلی می‌توان این‌گونه بیان نمود که تمایل زنان برای مهاجرت در سطح متوسط قرار دارد و مردان تمایل بالاتری برای مهاجرت کردن دارند که آماره‌های مورد استفاده نیز به متفاوت بودن سطح تمایل به تفکیک زن و مرد و نیز معنادار بودن رابطه دو متغیر اشاره دارد. تمایل به گسترش بیشتر تمایلات مهاجرت در میان مردان را می‌توان تا حدودی به هنجارهای جنسیتی مرتبط دانست که سود اقتصادی مردان را براساس دور بودن و فاصله از خانه

می‌دانند (Smith and Floro, 2020). همچنین، کندل و ماسی^۱ (۲۰۰۲) مهاجرت مردان مکزیک به ایالات متحده را براساس آیین گذار برای مردان جوان توصیف می‌کنند.

براساس وضعیت زناشویی، افراد متأهل تمایل بیشتری به مهاجرت کردن در مقایسه با افراد مجرد دارند. ۱۷ درصد از افراد مجرد تمایل بسیار کمی برای مهاجرت دارند در حالی که خواسته مهاجرت تقریباً در تمامی افراد متأهل مشاهده می‌شود. ازدواج می‌تواند هم محدودیت‌ها و هم فرصت‌هایی را برای مهاجرت ایجاد نماید. آقاجانیان، ندولوزکوف و کامکوف^۲ (۲۰۰۸) نیز بر تمایل به مهاجرت افراد متأهل در مقایسه با افراد مجرد تأکید دارند.

با توجه به بعد خانوار، به‌عنوان یکی دیگر از متغیرهای جمعیتی تحقیق، تمایل پاسخگویی که متعلق به خانواده‌های ۳ و یا ۴ نفره هستند، بیشتر است. این درحالی است، خانواده‌های دو نفره، تمایل زیادی به مهاجرت کردن ندارند. به نظر می‌رسد، افرادی که به تازگی ازدواج کرده و تشکیل خانواده داده‌اند با توجه به این‌که زندگی هنوز به ثبات اقتصادی و اجتماعی نرسیده است، تصمیم برای مهاجرت افراد را با تردید همراه کرده و به تعویق می‌اندازد. تحقیقات انجام شده در این حوزه نیز نشان می‌دهد که خانوارهای کوچکتر تمایلی به رهاسازی تعداد اعضا خانواده برای مهاجرت ندارند (Gaibazzi, 2012).

محل تولد نیز به این اشاره دارد که تمایل افرادی که در شهر بوشهر متولد شده‌اند به مهاجرت کردن متفاوت از دیگر افراد است. آمارهای استفاده شده کای اسکوتر، فی و کرامرز نیز بیان می‌کند، خواست مهاجرتی افراد با توجه به محل تولد آن‌ها متفاوت است و تمایل مهاجرت و محل تولد افراد رابطه معنادار و قابل‌توجهی دارند. نتایج تحقیقات مختلف نیز بیانگر این است که زندگی در سکونتگاه‌های بزرگ‌تر، گاهی اوقات تمایلات مهاجرتی افراد را قوی‌تر می‌کند و زندگی در مناطق شهری بزرگ تمایلات مهاجرت را افزایش می‌دهد (Aslany et al, 2020).

آماره‌های مربوطه (کای اسکوتر، فی و کرامرز) در ارتباط با متغیرهای اقتصادی؛ درآمد، درآمد خانواده و شغل پاسخگو؛ بیان می‌کند که تمایل مهاجرت پاسخگوییان با توجه به سطوح

1 Kandel and Massey

2 Aghajanian, Nedoluzhkov and Kumskov

مختلف درآمدی، درآمد خانواده و نیز شغل متفاوت و معنادار است. همچنین به معنادار بودن رابطه متغیرهای اقتصادی و تمایل به مهاجرت اشاره دارند. بر این اساس، تمایل مهاجرتی در پاسخگویی که درآمد بالاتری دارند، بیشتر است. اینرو، به نظر می‌رسد تصمیم به مهاجرت با توجه به سطح خاصی از وضعیت اقتصادی رخ می‌دهد. افرادی که به لحاظ اقتصادی دارای وضعیت مناسبی نیستند احتمال کمتری دارد که مهاجرت نمایند و کمتر به این موضوع می‌اندیشند. این وضعیت برای سطح درآمدی خانواده عکس است. این بدین معنا است، افرادی که در خانواده‌هایی با درآمد پایین زندگی می‌کنند (با تأکید بر درآمد پدر) انگیزه بالاتری برای مهاجرت کردن دارند. به نظر می‌رسد این تفاوت را می‌توان با توجه به وضعیت‌های مختلف زندگی افراد مانند وضعیت زناشویی تحلیل نمود یعنی افرادی که مجرد هستند، با توجه به درآمد پایین پدر انگیزه‌های بالاتری برای مهاجرت دارند. داستمن و اوکاتنکو^۱ (۲۰۱۴) بیان می‌کند که رابطه بین وضعیت اقتصادی و تمایلات مهاجرت در آفریقا و آسیا مثبت درحالی که این رابطه در آمریکای لاتین منفی است. میگالی و سچیونی^۲ (۲۰۱۹) به تأثیر منفی درآمد بر تمایلات مهاجرت در کشورهای با درآمد بالا و متوسط اشاره دارند و از طرفی بیان می‌کند این رابطه در کشورهای با درآمد پایین معنادار نیست.

متغیر وضعیت شغلی بیان می‌کند افرادی که شاغل هستند تمایل بسیار بالاتری برای مهاجرت در مقایسه با افراد بیکار دارند. این موضوع می‌تواند به تحلیل بیشتر تمایل کمتر افراد با درآمد پایین‌تر به مهاجرت کمک نماید. براساس این متغیر با اطمینان بیشتری می‌توان بیان نمود، قرار گرفتن افراد در سطوح پایین اقتصادی خواست مهاجرتی افراد را در سطح بسیار پایینی قرار می‌دهد. نکته قابل توجه در متغیر وضعیت شغل، تمایل بالای زنان خانه‌دار به مهاجرت کردن است. این در حالی است که در وضعیت کلی، مردان در مقایسه با زنان تمایل بالاتری به مهاجرت داشتند و البته تمایل متوسط رو به بالا برای زنان در مقایسه با مردان در سطح بالاتری قرار دارد. مطالعات به اثر تمایلات مهاجرتی افراد براساس وضعیت اقتصادی افراد و نیز خانواده‌های آنها اشاره دارد. ون دالن^۳ و همکاران (۲۰۰۵) به نتایج ارتباط وضعیت شغلی و تمایل مهاجرت در مناطق مختلف اشاره دارد. وی بیان

1 Dustmann and Okatenko

2 Migali and Scipioni

3 Van Dalen

می‌کند تمایل به مهاجرت در غنا و مصر الگوی مشخص را نشان نمی‌دهد درحالی‌که بیکاری در مراکش تمایل به مهاجرت را افزایش اما در سنگال تمایل به مهاجرت را کاهش داده است.

جدول ۲. ارتباط متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی با متغیر وابسته

آماره	تمایل به مهاجرت				
	تمایل زیاد	تمایل متوسط	تمایل کم		
Chi-square= 20.80*** Phi& Cramer,s= 0.235***	۳۲/۸	۴۷/۵	۱۹/۷	مرد	جنس
	۲۳/۹	۶۸/۹	۷/۲	زن	
Chi-square= 36.75*** Phi& Cramer's=0.312***	۲۲/۲	۶۰/۶	۱۷/۲	مجرد	وضعیت زناشویی
	۵۳/۹	۴۶/۱	۰/۰	متاهل	
Chi-square= 25.4*** Phi& Cramer's= -0.200*	۰/۰	۹۴/۱	۵/۹	دو نفره	بعد خانوار
	۳۳/۷	۵۸/۲	۸/۲	۳ و ۴ نفره	
	۲۴/۸	۵۲/۹	۲۲/۲	۵ نفره و بالاتر	
Chi-square= 40.02*** Phi& Cramer's= 0.325***	۱۹/۸	۶۱/۷	۱۸/۶	استان بوشهر	محل تولد
	۴۳/۸	۵۳/۳	۲/۹	شهر بوشهر	
	۱۹/۴	۵۴/۸	۲۵/۸	استان‌های دیگر	
	۲۵	۶۶/۷	۸/۳	خارج از کشور	
Chi-square=6.62* Gamma= 0.229*	۲۴/۷	۶۰/۷	۱۴/۶	۵ میلیون و کمتر	میزان درآمد
	۳۷/۸	۵۰/۵	۱۱/۷	۶-۱۰ میلیون	
Chi-square= 38.9*** Phi& Cramer's=- 0.356***	۵۳/۹	۴۶/۱	۰/۰	۵ میلیون و کمتر	میزان درآمد والدین
	۲۰/۰	۶۱/۵	۱۸/۵	۶-۱۰ میلیون	
	۲۳/۸	۵۸/۹	۱۷/۳	۱۱-۱۵ میلیون	
	۱۳/۰	۷۳/۹	۱۳/۰	بالاتر از ۱۶ میلیون	
Chi-square= 68.8*** Phi& Cramer's=0.445***	۳۹/۸	۳۸/۸	۲۱/۴	شاغل	وضعیت شغلی
	۶۴/۱	۳۵/۹	۰/۰	خانه‌دار	
	۲۷/۷	۵۶/۱	۱۶/۲	محصل و سرباز	
	۱/۷	۹۳/۱	۵/۲	بیکار	

*** به معنی معنادار بودن در سطح ۹۹ درصد؛ * معنادار بودن در سطح ۹۵ درصد

متغیرهای سن، تحصیلات والدین و تحصیلات پاسخگو رابطه معنی‌داری با تمایل به مهاجرت نداشت و از جدول حذف گردید.

ارتباط نگرش و دیدگاه پاسخگویان نسبت به برابری و عدالت در جامعه، امید به شرایط آینده، نوع نگاه به خانواده و رضایت از زندگی نیز با متغیر وابسته در جدول ۳ مشخص شده است. دیدگاه پاسخگویان در ارتباط با وجود سه سطح از نابرابری در جامعه؛ نابرابری کم، متوسط و زیاد؛ و تمایل به مهاجرت بیان‌کننده این است تمایل مهاجرت براساس سطوح مختلف نابرابری متفاوت و معنادار است. بدین معنا که، جوانانی که اظهار کرده‌اند که نابرابری در جامعه زیاد است، تمایل بالاتری به مهاجرت دارند و در طرف مقابل آنانی که نابرابری را در جامعه در سطح پایینی می‌دانند، تمایل کمتری به مهاجرت را اظهار نموده‌اند. این دو متغیر با توجه به آمارهای مورد استفاده (کای اسکوئر و گاما) رابطه معناداری دارند. نیکولوا^۱ (۲۰۲۳) رابطه نابرابری و تمایل به مهاجرت را براساس سطح توسعه جوامع تحلیل و بیان می‌کند در کشورهای با درآمد پایین و متوسط، افزایش نابرابری به صورت منفی با تمایل مهاجرت همبستگی دارد و از طرفی در کشورهای با درآمد بالا، افزایش نابرابری، تمایل به مهاجرت را به‌ویژه در میان افراد با درآمد بالا و تحصیلات عالی افزایش می‌دهد.

نوع رابطه جوانان با خانواده و ارتباط آن با تمایل به مهاجرت نشان می‌دهد، خواست مهاجرتی با توجه به سطوح مختلف رابطه با خانواده متفاوت و معنادار است و این بدین معنا است که خواست مهاجرتی افرادی که ارتباط بهتر و مناسب‌تری با خانواده دارند بیشتر از دیگر افراد است. به نظر می‌رسد ارتباط قوی‌تر افراد با خانواده بر نقش حمایتی خانواده به‌ویژه از جوانان در تعیین مسیرهای آینده زندگی اثر معنادار و قابل توجهی دارد و از اینرو، جوانانی که محیط خانوادگی صمیمی‌تری را تجربه می‌کنند، منهای مسائل عاطفی، با استقلال بیشتری تصمیم‌گیری می‌کند. هافمن، مارسیگلیا و آیرس^۲ (۲۰۱۵) به نامشخص بودن و یا ضعیف بودن نوع روابط با خانواده و تمایل به مهاجرت اشاره دارند.

1 Nikolova. M

2 Hoffman, Marsiglia and Ayers

جدول ۳. ارتباط نوع نگاه پاسخگویان به موضوعات اجتماعی و تمایل به مهاجرت

آماره	تمایل به مهاجرت				
	تمایل زیاد	تمایل متوسط	تمایل کم		
Chi-square=219.3*** Phi&Cramer's=0.828***	۰/۰	۷۱/۰	۲۹/۰	کم	نابرابری
	۴/۹	۹۰/۲	۴/۹	متوسط	
	۶۷/۸	۲۵/۰	۷/۲	زیاد	
Chi-square=129.5*** Gamma= 0.548***	۰/۰	۷۳/۳	۲۶/۷	کم	هویت خانوادگی
	۱۳/۲	۸۴/۵	۲/۳	متوسط	
	۵۲/۳	۳۱/۰	۱۶/۷	زیاد	
Chi-square= 76.18 Gamma= 0.515***	۰/۰	۶۸/۵	۳۱/۵	کم	رضایت از زندگی
	۳۶/۲	۵۸/۸	۵/۰	متوسط	
	۴۳/۱	۳۸/۵	۱۸/۵	زیاد	
Chi-square= 60.26*** Phi-Cramer's=-0.369***	۳۵/۹	۵۳/۵	۱۰/۶	کم	امید به آینده
	۲۹/۸	۶۷/۷	۲/۴	متوسط	
	۱۱/۹	۵۱/۲	۳۶/۹	زیاد	

- *** به معنی معنادار بودن در سطح ۹۹ درصد

رضایت پاسخگویان از زندگی بیان می‌کند، جوانانی که رضایت بالاتری از زندگی دارند، تمایل بیشتری برای مهاجرت کردن دارند. به نظر می‌رسد این گروه جوانان به‌دنبال تجربه کردن مکان‌هایی دیگر برای زندگی کردن هستند و این ممکن است به ویژگی‌های شخصیتی افراد مرتبط باشد. از آنجایی که رضایت از زندگی ارتباط بالایی با وضعیت اقتصادی افراد دارد و نتایج مطالعه نشان داد سطح بالای درآمد رابطه معنادار و مثبتی با تمایل به مهاجرت داشت به نظر می‌رسد، می‌توان این‌گونه بیان نمود تمایل به مهاجرت افراد دارای رضایت بالای زندگی نیز بر همین اساس است. مانشن و اورازبایف^۱ (۲۰۱۸) و گراهام و مارکوویتز^۲ (۲۰۱۱) نقش و اثر رضایت شغلی، رضایت از سطح درآمد و زندگی و تمایل به مهاجرت مطالعه نموده و بیان می‌کند، تمایل برای مهاجرت برای افرادی که رضایت کمتری داشتند،

1 Manchin and Orazbayev

2 Graham and Markowitz

بالاتر بود. ارتباط امید به آینده و خواست مهاجرتی جوانان بیانگر این است، جوانانی که امید کمتری به بهبود وضعیت در آینده دارند، تمایل بیشتری به مهاجرت دارند و تمایل به مهاجرت افرادی که آینده را مشخص‌تر و روشن می‌پندارند، کمتر است.

جدول ۴، اثرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (تمایل به مهاجرت) با کمک رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد. متناسب بودن مدل و مقدار ضریب تعیین با آزمون F و R^2 در جدول مشخص شده است و بیانگر این است که در تمامی مراحل، مدل‌ها از کارایی لازم برخوردارند و به خوبی متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. در اولین مدل، متغیر نابرابری به‌عنوان متغیری که بیشترین همبستگی را با متغیر وابسته دارد، وارد شده است. براساس این مدل، متغیر نابرابری با بتای $0/668$ ، 47 درصد از تغییرات تمایل به مهاجرت را تبیین می‌کند. در مرحله دوم، متغیر وضعیت تاهل (مجرد بودن) به‌عنوان متغیر دوم با بالاترین همبستگی وارد مدل شده و با بتای $-0/288$ بیان‌کننده اثرگذاری معکوس بر تمایل به مهاجرت است. این بدین معنا است که افراد مجرد تمایل به مهاجرت کمتری دارند. در مدل دوم، مقدار ضریب تعیین از 47 درصد در مدل اول به 55 درصد افزایش می‌یابد یعنی با ورود متغیر وضعیت تاهل به میزان 8 درصد افزایش در ضریب تعیین به‌وجود می‌آید. در مدل‌های بعد، به ترتیب متغیرهای امید به آینده، رضایت زندگی، تحصیلات، تحصیلات پدر، بعد خانوار وارد مدل شده و در مدل نهایی که در مرحله هفتم ایجاد می‌شود، مجموع متغیرها 66 درصد از تغییرات تمایل به مهاجرت را تبیین می‌کنند. براساس مدل نهایی، نابرابری به‌عنوان اثرگذارترین متغیر و بعد خانوار با کم‌ترین تأثیر بر متغیر وابسته شناخته می‌شود.

مجرد بودن، امید به آینده و تحصیلات پاسخگو اثری منفی و معکوس بر تمایل به مهاجرت جوانان بوشهری دارد. این بدین معنا است که جوانان مجرد، افرادی که به آینده امیدوارتر هستند و نیز افراد تحصیل‌کرده، تمایل کمتری برای مهاجرت به خارج از کشور دارند. به نظر می‌رسد ارتباط تحصیلات و تمایل به مهاجرت را می‌توان این‌گونه تحلیل نمود، افراد تحصیل‌کرده با توجه به وضعیت شغلی و اقتصادی که در سطح متوسط قرار می‌گیرند دارای قدرت اقتصادی پایین‌تری در مقایسه با افرادی هستند که اگرچه دارای تحصیلات پایین‌تر، اما به لحاظ اقتصادی در سطح بالاتری قرار دارند. از اینرو، نمی‌توان

تحصیلات بالا را به تنهای و بدون مقولات اقتصادی و تمکن مالی افراد در ایجاد انگیزه و تمایل به مهاجرت اثرگذار دانست. از طرفی جوانانی که نابرابری بالاتری را تجربه می‌کنند و رضایت زندگی بالاتری دارند، تمایل بالاتری برای ترک وطن دارند. ارتباط مثبت رضایت از زندگی و تمایل به مهاجرت را نیز می‌توان با توجه به اثرگذاری وضعیت اقتصادی در ایجاد رضایت تحلیل کرد. بدین معنا که، رضایت از زندگی افراد تحت‌تأثیر وضعیت اقتصادی آن‌ها قرار دارد و از آنجایی که مهاجرت کردن به کشوری دیگر نیاز به تمکن اولیه اقتصادی دارد، افرادی که از این تمکن برخوردار نیستند و رضایت پایین‌تری از زندگی دارند، تمایلی نیز به مهاجرت کردن ندارند. همچنین، جوانانی که به تغییر شرایط در آینده امیدوارند، ترجیح می‌دهند در کشور بمانند و تمایل آن‌ها برای رفتن کمتر است.

جدول ۴. اثرگذاری متغیرهای مختلف بر تمایل به مهاجرت جوانان شهر بوشهر

متغیر	مدل اول (بتا)	مدل دوم (بتا)	مدل سوم (بتا)	مدل چهارم (بتا)	مدل پنجم (بتا)	مدل ششم (بتا)	مدل هفتم (بتا)
نابرابری	۰/۶۶۸	۰/۶۳۲	۰/۶۵۱	۰/۵۴۵	۰/۵۳۲	۰/۵۴۲	۰/۵۴۸
وضعیت تاهل (مجرد)		-۰/۲۸۸	-۰/۲۷۶	-۰/۲۱۸	-۰/۲۶۳	-۰/۲۷۸	-۰/۳۰۸
امید به آینده			-۰/۱۶۰	-۰/۲۸۰	-۰/۳۱۲	-۰/۳۲۵	-۰/۳۲۶
رضایت از زندگی				۰/۲۶۴	۰/۲۵۵	۰/۲۴۸	۰/۲۶۵
تحصیلات					-۰/۱۶۵	-۰/۱۵۸	-۰/۱۵۶
تحصیلات پدر						۰/۱۲۳	۰/۱۳۷
بعد خانوار							۰/۱۰۶
مقدار F	۳۱۰/۶***	۲۱۳/۲***	۱۵۷/۱***	۱۳۶/۵***	۱۲۰/۴***	۱۰۶/۶***	۹۵/۱***
R2	۰/۴۷	۰/۵۵	۰/۵۸	۰/۶۱	۰/۶۴	۰/۶۵	۰/۶۶

*** به معنی معنادار بودن در سطح ۹۹ درصد

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق، مطالعه تمایل به مهاجرت در جوانان شهر بوشهر به‌عنوان یکی از استان‌های صنعتی کشور و نقش تعیین‌کننده‌های زمینه‌ای و ساختاری در شکل‌گیری تمایل به ترک وطن است. در این مطالعه تمرکز بر جوانان گروه سنی ۳۰-۱۵ است. یافته‌های مطالعه در ارتباط با متغیرهای جمعیتی بیانگر این است خواست مهاجرتی مردان در مقایسه با زنان، افراد متأهل در مقابل مجرد، حضور در خانواده پرجمعیت و نیز تولد و زندگی در شهر بزرگ بیشتر است که با مطالعاتی که در این حوزه انجام شده همخوانی دارد (Kandel and Massey, 2002; Agadjanian et al, 2008; Gaibazzi, 2012; Aslany et al, 2020). تمایل مهاجرتی افراد براساس سطح و وضعیت اقتصادی بیانگر این است که خواست مهاجرتی افرادی که شاغل‌اند و درآمد بالاتری دارند بیشتر است. مطالعات انجام شده در ارتباط با نقش وضعیت اقتصادی با تأکید بر متغیرهایی مانند درآمد و اشتغال، نیز به اثر متفاوت این متغیرها در مناطق مختلف اشاره دارد که البته زمینه اجتماعی و سیاسی مناطق مورد مطالعه نیز در شکل‌گیری این تفاوت‌ها اثرگذار است (داستمن و اوکاتنکو ۲۰۱۴). بر این اساس، می‌توان بیان نمود که خواست مهاجرتی زمانی شکل می‌گیرد که افراد به‌دنبال بهبود وضعیت اقتصادی (به‌دست آوردن شغل و درآمد بهتر) باشند و دارای شرایط حداقلی اقتصادی (دارای شغل و درآمد حتی در سطح پایین) باشند. نابرابری، تعلق به خانواده، امید به آینده به‌عنوان متغیرهای ساختاری، دارای اثری منفی بر تمایل به مهاجرت هستند. افزایش نابرابری در جامعه، تعلقات کم به خانواده و عدم امید به تغییر شرایط بر تمایل مهاجرتی افراد اثری مثبت دارد که این نتیجه، با مطالعات نیکولووا ۲۰۲۳؛ هافمن، مارسینگلیا و آیرس (۲۰۱۵) همخوانی دارد.

رضایت از زندگی به‌عنوان یکی دیگر از متغیرهای ساختاری بیانگر رابطه‌های مثبت با تمایل مهاجرت است که با توجه به متغیرهای اقتصادی و دیدگاه نیکولووا (۲۰۲۳) و در چارچوب نابرابری و مهاجرت این‌گونه تحلیل نمود که افرادی که درآمد و رضایت نسبتاً بالاتری دارند، افزایش نابرابری در جامعه آن‌ها را به سمت ترک محل زندگی سوق می‌دهد. مدل رگرسیونی مطالعه حاضر به نقش تعیین‌کننده‌تر متغیرهای ساختاری؛ نابرابری، امید به

آینده و رضایت از زندگی در شکل دادن به خواست مهاجرتی جوانان تأکید دارد و به نظر می‌رسد متغیرهای زمینه‌ای تحت‌تأثیر این‌گونه متغیرها در شکل دادن به خواست جوانان اثرگذار هستند. نظریه محرومیت نسبی (Stark & Bloom 1985; Stark 1991) براساس وضعیت اقتصادی، انگیزه افراد برای مهاجرت را تحلیل می‌کند. براساس این نظریه، انگیزه افرادی که دارای درآمد و سطح اقتصادی پایین‌تری هستند، کمتر است که نتایج مطالعه حاضر نیز به این موضوع اشاره دارد.

با توجه به مدل نظری کارلینگ (۲۰۰۲) و کارلینگ و شول (۲۰۱۸)، تمایل برای مهاجرت در دو سطح کلان و خرد شکل می‌گیرد. متغیرهای محیطی مورد استفاده در این مطالعه؛ نابرابری، امید به آینده و رضایت از زندگی؛ به‌عنوان متغیرهای سطح کلان نقشی مهم‌تر و اثرگذارتر از متغیرهای سطح خرد (فردی) مانند تحصیلات و بعد خانواده دارند. به‌طورکلی مدل مورد نظر، تمایل به مهاجرت را می‌تواند در مقایسه با دیگر مدل‌های نظری به‌صورت بهتر و جامع‌تر و با در نظر گرفتن متغیرهای هم‌کلان و خرد تحلیل نماید.

یافته‌های مطالعه براساس متغیرهای اقتصادی-اجتماعی و جمعیتی بیان‌کننده این است که قرار دادن این متغیرها در قالب‌ها و ساختارهای کلان‌تر می‌تواند الگوی دقیق‌تری از چرایی تمایل به مهاجرت نسل جوان را ارائه نماید. علاوه بر نتایج بدست آمده از این مطالعه که به نقش بیشتر عوامل ساختاری اشاره دارد، مطالعات انجام شده در این حوزه نیز به نتایج و اثرگذاری متفاوت این نوع متغیرهای در مناطق مختلف اشاره دارند. از این‌رو پیشنهاد می‌شود جهت ارزیابی دقیق‌تر تمایل مهاجرت در نسل جوان، حداقل دو منطقه یا استان که به لحاظ اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی و زیرساختی شرایط متفاوتی دارند انتخاب و دیگر این‌که مطالعه به‌صورت چندسطحی انجام شود که بتوان براساس آن متغیرهای کلان نقش عوامل ساختاری و منطقه‌ای را نیز به‌صورت جامع‌تری مد نظر قرار داد.

منابع

ابراهیمی، یزدان (۱۳۸۱). بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر تمایل دانشجویان رشته‌های برق و کامپیوتر به مهاجرت. *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۸(۱)، ۷۵-۹۶.

https://journal.irphe.ac.ir/article_702688.html

ارشاد، فرهنگ (۱۳۸۰). مبانی نظری فرار مغزها برحسب شکل‌های مختلف آن در شرایط کنونی، *نامه انجمن جامعه‌شناسی ایران*، ۵(۳)، ۶۰-۴۳.

افشاری، علی، معینی، سیدرضا و انصاری، حمید (۱۳۹۸). تأثیر آرمانگرایی توسعه‌ای جوانان تهرانی بر گرایش آن‌ها به مهاجرت. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۸(۴۳)، ۵۲-۲۷.

https://fasname.msy.gov.ir/article_296.html?lang=en

جواهری، فاطمه و سراج‌زاده، سید حسین (۱۳۸۴). جلای وطن: بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به مهاجرت خارج از کشور، *مسائل اجتماعی ایران*، ۲، ۸۸-۵۳.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1384.0.2.2.0>

خواجه‌نوری، بیژن و سروش، مریم (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر نگرش جوانان به مهاجرت از کشور (نمونه مورد مطالعه: جوانان شهر شیراز). *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۳(۱)، ۸۱-۴۷.

<https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.6263>

ذکایی، محمدسعید (۱۳۸۵). جوانان، جهانی شدن و مهاجرت‌های بین‌المللی: پژوهشی در میان نخبگان جوان. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۷(۲)، ۷۵-۴۱.

http://www.jsi-isa.ir/article_25385.html

صادقی، رسول (۱۳۹۱). تغییرات ساختار سنی و ظهور پدیده پنجره جمعیتی در ایران: پیامدهای اقتصادی و الزامات سیاستی. *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۴(۵۵)، ۹۵-۱۵۰.

https://www.jwss.ir/article_12308.html?lang=en

صادقی، رسول و سیدحسینی، سیده متین (۱۳۹۷). میزان تمایل جوانان به مهاجرت بین‌المللی و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر تهران. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۸(۴۳)، ۱-۲۲.

https://fasname.msy.gov.ir/article_295.html

طاهری‌دمنه، محسن و کاظمی، معصومه (۱۳۹۷). تمایل به مهاجرت در بین جوانان: مطالعه‌ای کیفی در تصاویر آینده. *مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*، ۱۰(۴)، ۵۳-۷۸.

<https://doi.org/10.22035/isih.2018.292>

عباسی‌شوازی، محمدجلال و صادقی، رسول، حسینی‌چاوشی، میمنت، و ترابی، فاطمه (۱۳۹۲). *تحلیل وضعیت جمعیتی و اقتصادی اجتماعی جوانان در ایران*. تهران: صندوق جمعیت

ملل متحد. <https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/YOUTH.pdf>

علاءالدینی، فرشید، فاطمی، رزیتا، رنجبران‌چهرمی، هومن، فیض‌زاده، علی، اردلان، علی، حسین‌پور، احمدرضا، اصغری‌رودسری، الهام، اسکندری، شروین، توکلی، حمیدرضا و میرزاصادقی، علی‌رضا (۱۳۸۴). میزان تمایل به مهاجرت و علل آن در بین پزشکان ایرانی. *حکیم*، ۸(۳)،

<https://hakim.tums.ac.ir/article-1-298-fa.html> ۱۵-۹

مرکز آمار ایران (۱۳۸۵)، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور، تهران: مرکز آمار ایران.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور، تهران: مرکز آمار ایران.

مقدس، علی‌اصغر و شرفی، زکیه (۱۳۸۸). بررسی عوامل برانگیزنده گرایش به مهاجرت‌های بین‌المللی جوانان ۱۸-۳۰ ساله شهرهای شیراز و ارسنجان. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۱۰(۱)،

http://www.jsi-isa.ir/article_21398.html ۱۶۲-۱۹۰

موحد، مجید و نیازی، صغری (۱۳۸۷). رابطه میان گرایش دانشجویان دختر به مهاجرت خارج از کشور با ویژگی‌های فرهنگی آنان. *زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)*، ۶(۱)، ۲۹-۵۴.

https://jwdp.ut.ac.ir/article_27302.html

ویکس، جان (۱۳۹۵). *جمعیت: مقدمه‌ای بر مفاهیم و موضوعات*، (مترجم: الهه میرزایی). تهران: موسسه تحقیقات جمعیت کشور.

Agadjanian, V., Nedoluzhko, L., & Kumskov, G. (2008). Eager to leave? Intentions to migrate abroad among young people in Kyrgyzstan. *The International Migration Review*, 42(3), 620-651. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2008.00140.x>

- Aslany, M., Carling, J., Mjelva, B.M. & Sommerfelt, T. (2020), Systematic review of determinants of migration aspirations, QuantMig Project Deliverable D2.2, Southampton: University of Southampton.
<https://www.quantmig.eu/res/files/QuantMig%20D22%202021-01-29.pdf>
- Bartolini, L., Gropas, R. & Triandafyllidou, A. (2015), The link between migrant integration and transnational mobility: who, what, how and why, ITHACA Final Comparative Report/7. Italy: European University Institute.
<https://hdl.handle.net/1814/37870>
- Carling, J. & Schewel, K. (2108), Revisiting aspiration and ability in international migration, *Journal of Ethnic and Migration studies*, 44(6), 945-963.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384146>
- Carling, J. (2002), Migration in the age of involuntary immobility: theoretical reflections and Cape Verdean experiences, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28(1), 5-42.
<https://doi.org/10.1080/13691830120103912>
- Chort, I. (2014), Mixican migrants to the US: What do unrealized migration intentions tell us about gender inequalities, *World Development*, 59, 535-552.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.01.036>
- Crivello, G. (2011), Becoming somebody: Youth transitions through education and migration in Peru, *Journal of Youth Studies*, 14(4), 395-411.
<https://doi.org/10.1080/13676261.2010.538043>
- de Haas, H. (2021). A theory of migration: the aspirations-capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
- De Jong, G.F. & Gardner, R.W.(1981). *Migration decision making*, Pergamon Press.
<https://doi.org/10.1016/C2013-0-03428-7>
- Dustmann, C. & Okatenko, A. (2014), Out- migration, wealth constraints and the quality of local amenities, *Journal of Development Economics*, 110, 52-63.
<https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2014.05.008>
- Easthope, H. & Gabriel, M. (2008), Turbulent lives: Exploring the cultural meaning of regional youth migration, *Geographical Research*, 46(2),172-182.
<https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2008.00508.x>

- Elder, G.H. (1996), Human Lives in Changing Societies: Life Course and Developmental Insights. In: Cairns RB, Elder GH, Costello EJ, eds. *Developmental Science. Cambridge Studies in Social and Emotional Development*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511571114.004>
- Gaibazzi, P. (2012), God's time is the best: Religious imagination and the wait for emigration in the Gambia, *The Global Horizon: Expectations of migration in Africa and the Middle East*, 121-36. <https://www.researchgate.net/publication/318865907>
- Graham, C. & Markowitz, J. (2011), Aspirations and happiness of potential Latin American immigrants, *Journal of Social Research & Policy*, 2(2), 1-17. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/JSRP-Vol2_Iss2_GRAHAMMARKOWITSmigrate.pdf
- Hoffman, S., Marsiglia, F. F., & Ayers, S. L. (2015). Religiosity and migration aspirations among Mexican youth. *Journal of International Migration and Integration*, 16(1), 173-186. <https://doi.org/10.1007/s12134-014-0342-8>
- IOM (International Organization for Migration), (2021), <https://www.iom.int>
- Jones, G. (1999), The same people in the same places? Socio- spatial identities and migration in youth, *Sociology*, 33(1), 1-22. <https://doi.org/10.1177/S0038038599000012>
- Kandel, W. & Massey, D.S. (2002), The culture of Mexican migration: A theoretical and empirical analysis, *Social Forces*, 80(3), 981-1004. <https://doi.org/10.1353/sof.2002.0009>
- King, R., Lulle, A., Morosanu, L. & Williams, A. (2016), International youth mobility and life transitions in Europe: Questions, definitions, typologies and theoretical approaches, Sussex Centre for Migration Research, Working Paper No 86. <https://hdl.handle.net/10779/uos.23430644.v1>
- Koikkalainen, S. & Kyle, D. (2015), Imaging mobility: the prospective cognition question in migration research, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(5), 759-776. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1111133>
- Lewis, W.A. (1954), Economic development with unlimited supplies of labour, *The Manchester school*, 22(2), 139-191. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x>

- Malmberg, B. & Sommestad, L. (2000), Four phases in the demographic transition: Implications for economic and social development in Sweden, 1820-2000, Institute for Futures Studies Working Paper 2006, No. 6.
<https://www.iffs.se/en/publications/working-papers/four-phases-in-demographic-transition-implications-for-economic-and-social-developments-in-sweden-1820-2000/>
- Manchin, M. & Orazbayev, S. (2018), Social networks and the intention to migrate, *World Development*, 109, 360-374. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.05.011>
- Massey, D.S. (1990), Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration, *Population index*, 56(1), 3-26. <https://doi.org/10.2307/3644186>
- Migali, S. & Scipioni, M. (2019), Who's about to leave? A global survey of aspirations and intentions to migrate, *International Migration*, 57(5), 181-200. <https://doi.org/10.1111/imig.12617>
- Milasi, S. (2020), What drives youth's intention to migrate abroad? Evidence from international survey data, *IZA journal of Development and Migration*, 11(1), 1-30. <https://doi.org/10.2478/izajodm-2020-0012>
- Mobogunje, A.L. (1970), System Approach to a theory of rural-urban migration, *Geographical Analysis*, 2(1), 1-18.
<https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>
- Nikolova, M. (2023), The relationship between inequality and potential emigration: Evidence from the Gallup world poll, *International Migration Review*, OnlineFirst. <https://doi.org/10.1177/01979183231202991>
- Polard, K et al (1990), Selective migration of rural high school seniors in the 1980s, Staff Working Papers, Population References Bureau, Washington.
- Priore, M.J. (1979). *Birds of passage: Long distance migrants in industrial society*, New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511572210>
- Ranis, G. & Fei, J.C.H. (1961), A Theory of Economic Development, *The American Economic Review*, 51(4), 533-565. <http://www.jstor.org/stable/1812785>
- Rindfuss, R. R. (1991), The young adult years: diversity, structural and fertility, *Demography*, 28(4), 493-512. <https://doi.org/10.2307/2061419>

- Salzmann, A. (2008), The moral economies of the pre- modern Mediterranean: preliminaries to the study of cross- cultural migration during the sixteenth century, In M. Koller and V. Costantini (Ed.s), *Living in the Ottoman Ecumenical Community* (pp. 453-478). Leiden: EJ Brill,
https://brill.com/display/book/edcoll/9789047433187/Bej.9789004165755.i-496_026.xml
- Sjaastad, L.A. (1962) The costs and returns of human migration, *Journal of Political Economy*, 70(5), 80-93. https://doi.org/10.1007/978-1-349-15404-3_10
- Smith, M. & Floro, S.M. (2020), Food insecurity, gender and international migration in low- and middle-income countries, *Food Policy*, 91, 101837.
<https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101837>
- Stark, O. & Bloom, D.E. (1985), The new economics of labor migration, *The American Economic Review*, 75(2), 173-178. <https://www.jstor.org/stable/1805591>
- Stark, O. (1984). Migration decision making: De Jong, Gordon F. and Robert W. Gardner, eds., (Pergamon, New York, 1981), *Journal of Development Economics*, 14(1), 251-259. [https://doi.org/10.1016/0304-3878\(84\)90053-1](https://doi.org/10.1016/0304-3878(84)90053-1)
- Stark, O. (1991). *The migration of labor*, Massachusetts: Basil Blackwell, Cambridge.
- Van Dalen, H.P., Groenewold, G. & Schoorl, J.J. (2005), Out of Africa: what drives the pressure to migrate?, *Journal of Population Economics*, 18, 741-775.
<https://doi.org/10.1007/s00148-005-0003-5>
- van der Valde, M & Naerssen, T.V. (2015). *Mobility and Migration Choices: Thresholds to Crossing Borders*, Routledge Press.
- Willekens, F. (2018), Towards casual forecasting of international migration, *Vienna Yearbook of Population Research*, 16, 199-218.
<https://doi.org/10.1553/populationyearbook2018s199>
- Wolpert, J. (1965), Behavioral aspects of the decision to migrate, *Papers in Regional Science*, 15(1), 159-169. <https://doi.org/10.1007/BF01947871>